

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
Викладач	Глебова Людмила Василівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Контактний тел.	+38(050) 080-59-24
E-mail:	gleboval1980@gmail.com
Обсяг та ознаки дисципліни	Вибіркова дисципліна, змістових модулів – 2. Форма контролю: залік. Загальна кількість кредитів – 4, годин – 120. Формат: очний (offline / face to face) / дистанційний (online). Мова викладання: українська.
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відеоконференцій Zoom, через електронну пошту, Viber за домовленістю.
Пререквізити	Особливі вимоги відсутні

1. Мета і завдання дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни – допомогти студентові засвоїти основні процеси формування й становлення української мови, засвідчити її безперервний історичний розвиток та вдосконалення, з'ясувати взаємодію між окремими структурними мовними явищами, зрозуміти загально внутрішні й часткові закони мови.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є: показати процес виникнення та розвитку української мови, формування її фонетичної і фонологічної систем, граматичної будови - морфології й синтаксису, розбудови лексичного складу й фразеології. Історична основа дасть змогу глибоко зрозуміти й науково пояснити явища сучасної української мови.

2. Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **знати**:

- суть порівняльно-історичного методу у вивченні мови;
- зовнішні причини та внутрішні стимули розвитку мови;
- періодизацію історії праслов'янської та української мов;
- механізм і стимули процесу формування української народності та української мови;
- історико-типологічні риси української мови, її місце в системі споріднених

мов;

- основні тенденції формування і розвитку української фонетичної системи;
- основні тенденції формування і розвитку системи словозміни української мови.

мови.

уміти:

- читати і розуміти староукраїнські тексти;
- давати історико-лінгвістичний коментар до звукових явищ української мови;
- давати історико-лінгвістичний коментар до явищ української словозміни;
- відновлювати історичні зміни звуків та словоформ.

набути соціальних навичок (soft skills):

- здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал;
- взаємодіяти в соціокультурному середовищі.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

При організації освітнього процесу в Центральнотраїнському національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу в ЦНТУ; Положення про організацію вивчення вибіркового навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні засади історії української мови. Становлення фонетико-фонологічної системи української мови

Тема 1. Історія української мови як наука і навчальна дисципліна.

Тема 2. Походження української мови та основні історичні етапи її становлення.

Тема 3. Виникнення і розвиток слов'янської писемності

Тема 4. Фонетичні процеси праслов'янського періоду та їхнє відображення в українській мові.

Тема 5. Фонетичні процеси протоукраїнського періоду. Фонетична система староукраїнського періоду

Змістовий модуль 2. Історична граматики. Причини і напрями змін морфологічного і синтаксичного рівнів

Тема 6. Витворення сучасної української системи відмінювання іменників. Становлення прикметника як частини мови.

Тема 7. Формування системи дієслівних форм у процесі становлення граматичної системи української мови.

Тема 8. Формування морфологічної системи української мови Становлення займенника, числівника, прислівника та службових частин мови.

Тема 9. Історичний синтаксис.

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною системою, у тому числі: перший рубіжний контроль – 50 балів, другий рубіжний контроль – 50 балів.

Семестровий залік полягає в оцінці рівня засвоєння здобувачем вищої освіти

навчального матеріалу на лекційних, практичних, семінарських або лабораторних заняттях і виконання індивідуальних завдань за стобальною та дворівневою («зараховано», «не зараховано») та шкалою ЄКТС результатів навчання.

6. Рекомендована література

Основна

1. Голоюх Л. В. Історія української літературної мови. Для студентів факультету філології та журналістики. Спеціальність 035 «Філологія». Освітньо-професійна програма «Українська мова та література. Світова література»: [навч. посібник]. Луцьк : Надстир'я, 2021. 140 с.
2. Крижанівська О. І. Історія української мови. Історична фонетика. Історична граматика : навч. посіб. Київ : «Академія», 2010. 248 с.
3. Купчинська З., Пілецький В. Історична граматика української мови : навч. посіб. для студентів філол. факультетів. Львів, 2024. 177 с.
4. Найрулін А. О., Ніколаєнко І. О. Історія української літературної мови : матеріали до вивчення курсу. 3-тє вид., переробл. і доп. Старобільськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. 128 с.

Додаткова

5. Бичкова Т. С. Грамоти XIV – XV ст. як матеріал для вивчення історії становлення числівника в курсі «Історична граматика української мови». *Молодий вчений*. 2022. № 4. С. 14–17.
6. Бевзенко С. Історія українського мовознавства. Київ, 1991.
7. Булаховський Л. Питання походження української мови. Вибрані праці. Київ. 1977. Т.2.
8. Гримашевич Г. І. Історія української мови. *Всеукраїнська конференція "Мова - ідентифікатор народу"*. 2021. С. 13-34.
9. Демська О. Українська мова. Подорож із Бад-Емса до Страсбурга. Харків : Віват, 2024. 304 с.
10. Жовтобрюх М. А., Волох О. Т., Самійленко С. П., Слинько І. І. Історична граматика української мови : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1980. 320 с.
11. Курс історії української літературної мови: В 2-х т. / За ред. І. К. Білодіда. Київ, 1958-1962.
12. Огієнко І. І. Історія української літературної мови (Митрополит Іларіон). Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 326 с.
13. Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова. Київ. 1993.
14. Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. : В 2-х т. Київ : Наук. думка, 1977.
15. Русанівський В.М. Історія української літературної мови. Київ. 2001.
16. Шевельов Ю. Українська літературна мова в першій половині 20 століття 1900- 1941: Стан і статус. 1987.

Інформаційні ресурси

17. <http://www.nbu.gov.ua>
18. <http://www.mova.info>
19. <http://statty.pp.ua/vynyknennya-pysemnosti-u-shidnyh-slov/>
20. <http://www.inmo.org.ua/departments/zpsm/staff/pivtorak.html>

21. <http://academia-pc.com.ua/product/202>
22. http://litopys.org.ua/djvu/istorychna_gramatyka_zhovtobruh.htm
23. <http://statty.pp.ua/vynyknennya-pysemnosti-u-shidnyh-slov/>
24. <http://www.inmo.org.ua/departments/zpsm/staff/pivtorak.html>
25. <http://academia-pc.com.ua/product/202>
26. http://litopys.org.ua/djvu/istorychna_gramatyka_zhovtobruh.htm

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи Протокол №1 від «29» серпня 2024 р